

DOPRINOS POZNAVANJU IZVORA ZA POVIJEST
NARODNOOSLOBODILAČKE BORBE NA OTOKU HVARU
1941—1945. GODINE

Nevenka Bezić-Božanić

Svesrdnim zalaganjem rukovodioca, boraca i ilegalaca uprkos svim nepogodama i teškim uvjetima ratovanja u Narodnooslobodilačkoj borbi ipak se sačuvala arhivska građa, koja nam je danas dragocjen izvor za proučavanje tog razdoblja naše novije povijesti. Bez tih dokumenata naša povijest ostala bi nedorečena, brojni događaji neobjašnjeni, imena zaboravljena, a buduće generacije prikraćene za mnoga istinita saznanja. Tako se i s otoka Hvara sačuvalo jedan broj dokumenata što se čuva u Institutu za historiju radničkog pokreta Dalmacije u Splitu, a govori o razvitku Narodnooslobodilačkog pokreta na otoku, njegovoj rasprostranjenosti i djelatnosti. Iako su o tom razdoblju na otoku Hvaru objavljene knjige, veći broj radova i memorijalna građa, objavljivanje sadržaja ovih dokumenata vjerojatno će još bolje osvijetliti i objasniti poneki događaj ili zbivanja na otoku od 1941. do 1945. godine.

Za povijest Narodnooslobodilačkog pokreta na otoku Hvaru značajni su i dokumenti Jugoslavenskog zbjega u El Šatu i Italiji što se čuvaju u Historijskom arhivu u Splitu, a odnose se na boravak Hvarana u tim zbjegovima. Oni otkrivaju niz podataka o njihovom djelovanju u raznim strukturama vlasti u zbjegovima, držanju naroda, njihovoj snalažljivosti u dalekoj pustinji, te neizmjerljivoj ljubavi prema rodnom otoku.

Zasigurno će u svim tim dokumentima kao i u štampi što je u teškim uvjetima ilegalnosti izlazila na otoku Hvaru još mnogi historičari otkriti niz podataka koji još nisu istaknuti i valorizirani onako kako su zaslužili. Njima neka posluži ovaj prilog.

Signatura: KP — 29/591.

Popis naprednih knjiga koje su se čitale u Hvaru prije Drugog Svjetskog rata.

Signatura: NOO — 47/455. Vrboska, 29. II 1942.

Oglas kojim se obavještavaju mještani da je mjesni Narodno-oslobodilački odbor ustanovio stražu kojom ih želi zaštititi od nenadanog dolaska okupatora.

Signatura: KP — 325/5531, 2487. V/VI 1942.

Okružni komitet Komunističke partije Hrvatske za otoke Brač i Hvar šalje uputstva inicijativnom odboru AFŽ za spomenute otoke.

Signatura: KP — 325/5535. VIII 1942.

Mjesna organizacija u Starom Gradu šalje Okružnom komitetu KPH za otoke Brač i Hvar izvještaj o radu.

KP — 325/5537. 16. IX 1942.

Okružni komitet KPH za otoke Brač i Hvar šalje uputstva općinskim biroima na koji način treba pisati partijske izvještaje.

KP — 325/5539. IX 1942.

Mjesni partijski biro u Starom Gradu šalje mjesečni izvještaj Okružnom komitetu KPH za otoke Brač i Hvar.

NOO — 47/456. X 1942.

Zaključci sa sastanka Kotarskog Narodnooslobodilačkog odbora Hvar: Pripajanje Narodne pomoći NOO-u, osnovati NOO-e gdje još nisu osnovani, organizirati sakupljanje zimske robe, kazniti učiteljice u Vrboskoj, koje su na strani okupatora, narediti župnicima da popišu i čuvaju zlato.

NOO — 47/457. 3. XI 1942.

Izvještaj Narodnooslobodilačkog odbora Jelse za listopad Kotarskom Narodnooslobodilačkom odboru u Hvaru.

KP — 325/5546. 23. XI 1942.

Agitprop Okružnog komiteta KPH za otoke Brač i Hvar šalje dopis općinskim partijskim biroima i mjesnim partijskim organizacijama za uspostavljanje dopisničke mreže u listu »Naša borba«.

KP — 30/740.

8. XII 1942.

Okružni komitet KPH iz Makarske traži od Okružnog komiteta KPH za otoke Brač i Hvar da pošalje političke radnike i dobre pjevače. Posebno se traži da dođe na Biokovo Milan Dorotka iz Hvara i Marin Franičević iz Vrisnika.

NOO — 47/461.

30. XII 1942.

Kotarski Narodnooslobodilački odbor obavještava Štab IV bataljona da vrati zaplijenjeno vino Juri Gurduliću iz Igrana s broda »Darko«, jer da se radi o rodoljubu koji pomaže pokret.

NOO — 47/460.

30. XII 1942.

Rukovodstvo Narodnooslobodilačkog pokreta otoka Hvara obavještava Narodnooslobodilački odbor Vrboske da će se 3. siječnja u njihovom mjestu održati politička konferencija.

NOO — 47/458.

Jesen 1942.

Izvještaj Narodnooslobodilačkog odbora Vrboske Kotarskom NOO-u u Hvaru.

NOO — 47/459.

Zima 1942.

Letak kojim se pozivaju rodoljubi da se odazovu prikupljanju zimske pomoći za Narodnooslobodilačku vojsku.

NOO — 47/462.

1942.

Letak kojim rukovodstvo Narodnooslobodilačkog pokreta na otoku Hvaru poziva rodoljube da pomognu borce koji se bore za oslobođenje zemlje.

KP — 325/5555.

23. I 1943.

Općinski partijski biro u Starom Gradu šalje izvještaj Okružnom Komitetu KPH za otoke Brač i Hvar o stanju na svom području.

NOO — 47/463.

Siječanj 1943.

Inicijativni odbor za saziv Narodnooslobodilačkog odbora za Dalmaciju šalje okružnicu NOO-ima (Jelsa) u kojoj ukazuje na značaj i ulogu štampe, podizanje svijesti, djelatnost okupatora i dr.

NOO — 47/464.

14. II 1943.

Izvještaj za mjesec siječanj NO općine Jelsa Kotarskom NO odboru Hvar.

NOO — 47/464.

14. II 1943.

»Skladišnik Narodnooslobodilačke fronte« za siječanj s podacima o prikupljenoj hrani na području Narodnooslobodilačkog odbora Pitve.

NOO — 47/465.

15. II 1943.

Okružnica Predsjedništva, Privredno-financijskog odsjeka NOO za Dalmaciju Narodnooslobodilačkim odborima u Vrboskoj i Jelsi za prikupljanje hrane, razmjenu dobara između Dalmacije i Bosne i dr.

NOO — 47/466.

17. II 1943.

Predsjedništvo Kotarskog Narodnooslobodilačkog odbora za otok Hvar šalje zaključke Plenuma Narodnooslobodilačkim odborima u Vrboskoj i Starom Gradu, te Narodnooslobodilačkoj fronti u Jelsi.

NOO — 47/467.

23. II 1942.

Prosvjetni odjel Kotarskog NOO-a Hvar upućuje mjesnom NOO-u u Starom Gradu rješenje o imenovanju učitelja Ante Dulčića.

NOO — 47/468.

24. II 1942.

NOO kotara Hvar dostavlja okružnicu općinskom NOO-u u Jelsi po kojoj treba slati mjesečne izvještaje.

NOO — 47/470.

II 1942.

Dva »Skladišnika« Narodnooslobodilačke fronte općine Jelsa za siječanj i veljaču s popisom hrane, robe i novca.

NOO — 47/471.

1. III 1942.

Izvještaj NOO općine Stari Grad za mjesec veljaču Kotarskom NOO-u u Starom Gradu.

NOO — 47/472.

III 1943.

»Skladišnik NOF-a« općine Jelsa, Pitve i Poljica za mjesec ožujak o sakupljenoj robi i hrani i »Blagajna NOF-a« Vrisnika, Zastrazišća i Poljica za ožujak.

NOO — 47/473.

2. IV 1943.

Popis robe koju je Kotarski NOO u Starom Gradu uputio Komandi Biokovskog područja.

NOO — 47/474. 12. IV 1943.

Zapisnik Plenuma Kotarskog NOO-a Hvara održanog u Vrisniku upućen Oblasnom NOO-u za Dalmaciju.

NOO — 47/475. 15. IV 1943.

Stanje skladišta Fonda Kotarskog Narodnooslobodilačkog odbora u Hvaru u kojem se prikuplja razni materijal za odred »Matija Ivanić«, za otok Brač i Biokovo.

NOO — 47/476. 18. IV 1943.

Popis robe upućene Komandi biokovskog područja od strane Kotarskog Narodnooslobodilačkog odbora u Hvaru.

NOO — 47/477. IV 1943.

»Skladišnik Narodnooslobodilačke fronte« općine Jelsa, Poljica, Vrisnik i Pitve. Stanje blagajne Narodnooslobodilačkog fonda Vrisnika, Zastrazišća i Pitava za mjesec travanj.

NOO — 47/478. 2. V 1943.

Komanda biokovskog područja obavještava NOO u Hvaru o vezi za otpremu hrane i drugog materijala s otoka na kopno i obratno.

NOO — 47/479. 2. VI 1943.

Kotarski NOO u Hvaru šalje okružnicu mjesnom NOO-u Stari Grad u kojoj ukazuje na značaj ribolova u prehrani stanovništva i vojske.

NOO — 47/480. 5. VIII 1943.

Zapisnik konferencije Kotarskog Narodnooslobodilačkog odbora Hvar u Poljicima.

NOO — 47/481. 5. IX 1943.

Narodnooslobodilački odbor Zastrazišća izdaje potvrdu da je Ljubidrag Barbarić član tog odbora vraćen iz partizanske jedinice, jer je plućni bolesnik.

NOO — 47/484. 28. IX 1943.

Bon za suhe šljive koje je Narodnooslobodilački odbor Hvar preuzeo kod Jurja Selema za prehranu naroda i vojske.

NOO — 47/487.

X, XI 1943.

Knjiga Narodnooslobodilačkog Fonda mjesnog NOO-a Vrbanj. Skladišnik i blagajna općinskog Narodnooslobodilačkog fonda Vrboske.

NOO — 47/485.

22. X 1943.

Zapisnik o količini municije u Vrboskoj.

NOO — 47/489.

28. X — 1. XII 1943.

Knjiga pravne komisije Mjesnog Narodnooslobodilačkog odbora Vrboske o rješavanju raznih sporova. Bilješke o sastancima općinskog Narodnooslobodilačkog odbora u Vrboskoj.

NOO — 47/486.

11. XI 1943.

Općinski Narodnooslobodilački odbor Bogomolja šalje podatke Kotarskom Narodnooslobodilačkom odboru u Starom Gradu o izbjeglicama s kopna nakon pada Italije.

NOO — 47/488.

22. XI 1943. (?)

Izveštaj o radu uljare u Vrboskoj.

NOO — 47/490.

19. XII 1943.

Proglas umjetnika, književnika i publicista Dalmacije sa Konferencije u Hvaru 18. i 19. XII 1943. godine.

NOO — 47/491.

24. XII 1943.

Bonovi za vino i konac iz vojnog magazina za potrebe Kotarskog Narodnooslobodilačkog odbora u Hvaru.

KP — 325/5567.

1943. (?)

Letak Okružnog komiteta KPH za Hvar, Brač i Vis kojim se poziva narod da se bori protiv okupatora.

NOO — 47/483.

1943. (?)

Obrazac propusnice i priznanice koje su izdavali Narodnooslobodilački odbori na otoku Hvaru.

KP — 325/5573.

28. I 1944.

Okružni komitet KPH za srednjedalmatinsko otočje šalje dopis Kotarskom komitetu KPH Hvar kojim traži da se pošalju podaci za sve osobe koje se nalaze na otoku.

KP — 325/5583.

11. II 1944.

Izvještaj Okružnog komiteta za srednjedalmatinsko otočje upućen Oblasnom komitetu KPH za Dalmaciju o radu i situaciji na terenu.

KP — 325/5585.

14. II 1944.

Okružni komitet KPH za srednjedalmatinsko otočje obavještava Kotarski komitet KPH Hvar da u vezi formiranja odreda na otoku pošalje komesara u Štab divizije radi primanja zapovjesti.

KP — 325/5587.

14. II 1944.

Okružni komitet KPH za srednjedalmatinsko otočje šalje Štabu XXVI divizije obavijesti o situaciji na otoku Hvaru.

KP — 325/5588.

14. II 1944.

Okružni komitet KPH za srednjedalmatinsko otočje traži od Kotarskog komiteta KPH Hvar da kontrolira rad odreda.

KP/325/5613.

3. III 1944.

Okružni komitet KPH za otoke Brač, Hvar i Vis traži od zamjenika politkomesara IV obalnog pomorskog sektora podatke za Antu Vranjicana iz Starog Grada i Juru Vujnovića iz Hvara.

NOO — 47/492.

6. III 1944.

Okružnica Oblasnog NOO Dalmacije svim okružnim, općinskim i seoskim Narodnooslobodilačkim odborima na otoku Hvaru o radu s Antifašističkim frontom žena i Narodnooslobodilačkim odborima.

KP — 325/5618.

12. III 1944.

Oblasni komitet KPH za Dalmaciju traži od Okružnog komiteta za otoke Hvar, Brač i Vis podatke o Anti Vidoševiću iz Vrbanja.

KP — 325/5622.

14. III 1944.

Zapisnik sa sastanka Okružnog komiteta za srednjedalmatinsko otočje na kojem se raspravljalo o političkoj situaciji na otoku Hvaru.

KP — 325/5628.

6. IV 1944.

Okružni komitet KPH za srednjedalmatinsko otočje traži od kotarskih komiteta Hvara i Brača da redovito potvrđuju prijem literature.

KP — 325/5646.

23. IV 1944.

Okružni komitet šalje Politkomesaru škole za vezu pri Štabu mornarice NOVJ podatke za Jakova Vrankovića iz Svirača.

KP — 325/5653.

4. V 1944.

Kotarski komitet KPH Hvar traži od Okružnog komiteta KPH Brač, Hvar i Vis da imenuje komandanta hvarskog odreda nakon odlaska Sibe Kvesića.

KP — 325/5657.

5. V 1944.

Kotarski komitet KPH Hvar šalje izvještaj o proslavi 1. maja u Hvaru i drugim mjestima na otoku Okružnom komitetu KPH.

KP — 325/5661.

6. V 1944.

Okružni komitet KPH za otoke Brač, Hvar i Vis dostavlja popis predloženih drugova za komandu mjesta Brač i Hvar politkomesaru Komande srednjedalmatinskog otočja.

KP — 325/5673.

21. V 1944.

Okružni komitet KPH za Brač, Hvar i Vis obavještava Kotarski komitet KPH Hvar kako treba voditi spiskove partijskog članstva.

KP — 325/5692.

21. VI 1944.

Zapisnik sastanka Okružnog komiteta KPH za srednjedalmatinsko otočje.

KP — 325/5694.

30. VI 1944.

Mjesečni izvještaj Kotarskog komiteta KPH Hvar Okružnom komitetu za srednjedalmatinsko otočje.

KP — 326/5695.

1. VII 1944.

Okružni komitet KPH za srednjedalmatinsko otočje šalje izvještaj politkomesaru Štaba grupe odreda o propustima u bračkom i hvarskom odredu.

KP — 326/5697.

3.—4. VII 1944.

Zapisnik sastanka Okružnog komiteta KPH za srednjedalmatinsko otočje.

KP — 326/5701.

5. VII 1944.

Formiranje Povjerenstva Narodne obrane pri Okružnom komitetu u Hvaru, povjerenik Mile Bonković.

KP — 326/5699.

5. VII 1944.

Okružni komitet KPH za srednjedalmatinsko otočje upućuje Marka Kovačića iz Vrboske za člana Kotarskog komiteta Hvar.

KP — 326/5706.

8. VII 1944.

Stipe Splivalo član Okružnog komiteta KPH za srednjedalmatinsko otočje šalje izvještaj o radu Narodnooslobodilačkog odbora za Hvar, Brač, Vis i Lastovo u mjesecu lipnju.

KP — 326/5708.

22. VII 1944.

Zapisnik sa sastanka Okružnog komiteta KPH za srednjedalmatinsko otočje.

KP — 326/5711.

13. VIII 1944.

Nepotpuni zapisnik sa sastanka Okružnog komiteta za srednjedalmatinsko otočje.

KP — 326/5712.

17. VIII 1944.

Tablica organizacionog i brojnog stanja partijske organizacije u okrugu srednjedalmatinskih otoka za mjesec srpanj.

KP — 326/5715.

6. IX 1944.

Zapisnik sastanka Okružnog komiteta za srednjedalmatinsko otočje.

KP — 326/5717.

25. IX 1944.

Okružni komitet KPH za srednjedalmatinsko otočje obavještava Štab grupe odreda o premještanju Hvarskog odreda.

KP — 326/5718.

28. IX 1944.

Tablica organizacionog stanja partijske organizacije za okrug srednjedalmatinskog otočja.

NOO — 47/494.

26. X 1944.

Okružnica Oblasnog Narodnooslobodilačkog odbora — Upravno pravnog odjela upućena Okružnom Narodnooslobodilačkom odboru kojom se traži osnivanje Narodne milicije.

KP — 326/5734.

4. XI 1944.

Okružni komitet KPH za srednjedalmatinsko otočje šalje Oblasnom komitetu KPH za Dalmaciju obrasce za »Spomenicu 1941« i obrazac za kadrove za Vanju Vranjicana.

KP — 326/5728.

2. XI 1944.

Okružni komitet KPH za srednjedalmatinsko otočje šalje Kotarskom komitetu Hvar karakteristike za Paulinu Bilić.

KP — 326/5727.

2. XI 1944.

Kotarski komitet Hvar traži od Okružnog komiteta za srednjedalmatinsko otočje mjesečni izvještaj, te organizacionu i finansijsku tablicu.

KP — 326/5732.

4. XI 1944.

Okružni komitet KPH za srednjedalmatinsko otočje šalje komesaru Mornarice ispunjeni obrazac i upitnik za kadrove za Vanju Vranjicana.

KP — 326/5737.

7. XI 1944.

Okružni komitet SKOJ-a za srednjedalmatinsko otočje šalje Okružnom komitetu KPH izvještaj o radu Kotarskog komiteta SKOJ-a u Hvaru.

KP — 326/5738.

8. XI 1944.

Okružni komitet KPH za srednjedalmatinsko otočje šalje Kotarskom komitetu Hvar karakteristike za članove.

KP — 326/5742.

8. XI 1944.

Okružni komitet KPH za srednjedalmatinsko otočje upućuje Dragu Slabara iz Hvara u Štab Mornarice.

KP — 326/5761.

4. XII 1944.

Okružni komitet KPH za srednjedalmatinsko otočje obavještava Oblasni komitet KPH za Dalmaciju da je nakon odlaska Jure Franičevića položaj politkomesara preuzeo Stipe Splivalo.

KP — 326/5767.

6. XII 1944.

Oblasni komitet KPH za Dalmaciju odobrava Okružnom komitetu KPH za srednjedalmatinsko otočje postavljanje Stipe Splivala za politkomesara i Antu Bojanića za tajnika.

KP — 326/5770.

8. XII 1944.

Partijska ćelija i kulturno-prosvjetni rad u Invalidskom domu na Hvaru.

KP — 326/5774.

12. XII 1944.

Mjesečni izvještaj Okružnog komiteta KPH za srednjedalmatinsko otočje Oblasnom komitetu KPH za Dalmaciju.

NOO — 47/495.

29. XII 1944.

Okružnica Narodnooslobodilačkog odbora srednjedalmatinskog otočja Kotarskom Narodnooslobodilačkom odboru Hvaru kojom se šalju uputstva o diobi upravnih odjela na Općeupravni odsjek s pet pododsjeka i Odsjek javne sigurnosti s jedanaest pododsjeka.

KP — 325/5614.

1944. (?)

Dopisnička služba na otoku Hvaru.

KP — 326/5782.

1944. (?)

Okružni komitet šalje karakteristike za Dinka Kotoraša iz Starog Grada.

NOO — 47/498.

1944. (?)

Izveštaj Gospodarske sekcije Narodnooslobodilačkog odbora u Vrbanju o popravku krova na gospodarskim zgradama, popravku uljare, saobraćajnica i dr.

NOO — 47/496.

28. II 1944.

Odjel tehničkih radova Kotarskog Narodnooslobodilačkog odbora za Hvar i Vis obavještava Mjesni Narodnooslobodilački odbor u Hvaru o početku popravka ceste na Hvaru.

NOO — 47/482.

—

Letak općinskog rukovodstva Narodnooslobodilačkog pokreta u Vrboskoj kojim se raskrinkava reakcionarno vodstvo HSS-a.